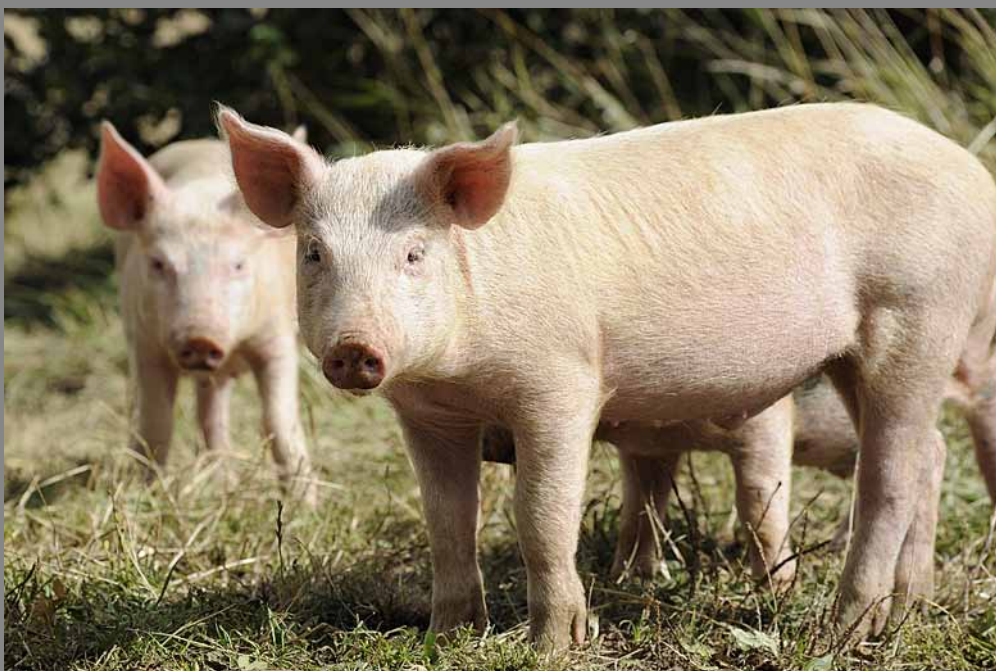

Utevistelse – Gris

Från seminariet "Det är inne att vara ute"

Anna Wallenbeck (redaktör)

Att låta djuren vara utomhus är en viktig del i ekologisk djurhållning. Utevistelsen ska innebära ett gott djurskydd och en god ekonomi utan att öka risken för att djuren drabbas av parasiter. Den ska inte heller ge förluster av växtnäring som belastar vatten och luft.

Fördelar med utedrift

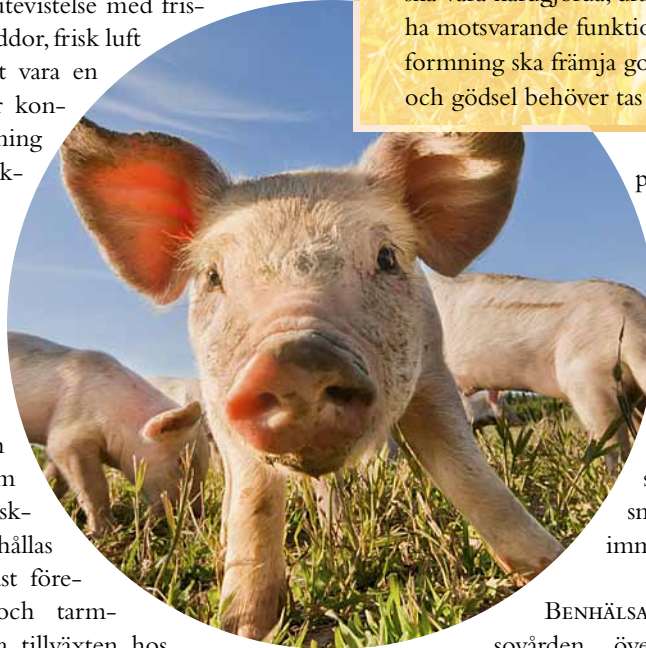
Utevistelse på bete eller i rasthage med tillgång till grovfoder kan ha flera fördelar för både grisen och producenten. Utevistelse kan öka grisarnas välbefinnande genom att ge dem ökade möjligheter att utföra viktiga artspecifika beteenden som att böka och beta. Det är fullt möjligt att ha ett gott djurskydd vid utedrift, bland annat genom att ge djuren skydd mot väder och vind, välja djurmateriell anpassat för utomhusmiljö och anpassa utfodrings-teknik och djurtäthet till markförhållandena.

En av de största kostnadsposterna i svensk animalieproduktion är byggkostnaderna, vilka måste reduceras för att produktionen ska bli ekonomiskt hållbar. De relativt låga byggkostnaderna vid utedrift kan därför vara en fördel för lönsamheten. För grisproduktion kan utevistelse med friska grisar, halmade hyddor, frisk luft och stor rörelsefrihet vara en avgörande faktor för konsumentens merbetalning och därmed produktionens lönsamhet.

Utmaningar med utedrift

PARASITER. I grisbesättningar med utedrift är det framförallt mag- och tarmmaskar, såsom spolmask och piskmask som behöver hållas i schack. De vanligast förekommande mag- och tarmmaskarna sänker ofta tillväxten hos djuren men leder sällan till stort lidande för djuren. Skabb är däremot en parasit som kan orsaka stort lidande.

Det är inte bara skötseln av betet och betesrotationen som har betydelse för parasittrycket, utan även miljön i rastgårdar, runt utfodringsplatser och i djupströbäddar. Torra, rena ytor och torra, varma (brinnande) bäddar sänker förekomsten av smittsamma maskäggn. I diskussionen under seminariet konstaterades att för de vanligast förekommande

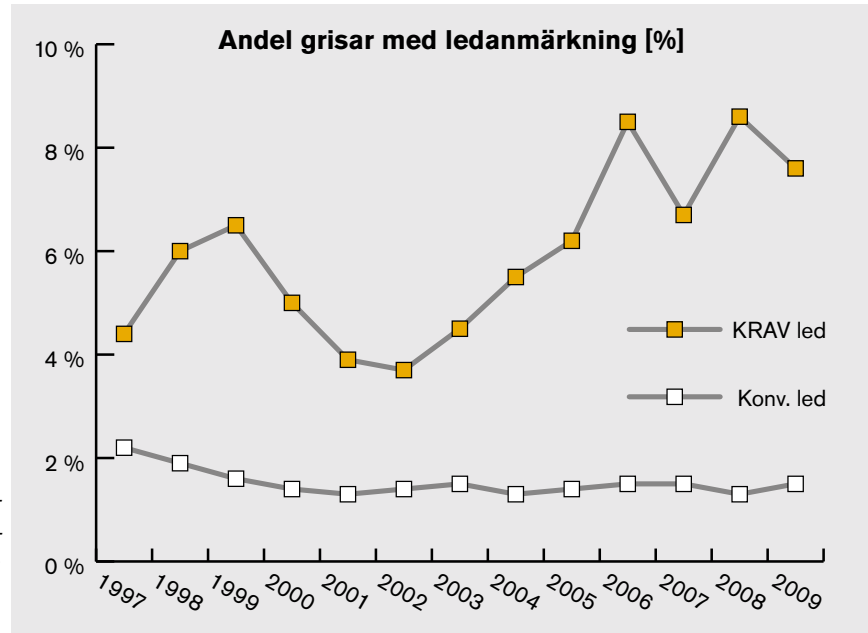

Grisar och miljöpåverkan

- Grisar ute kan bidra med flera nyttigheter såsom att skörda sitt eget foder, sprida egen gödsel, jordbearbeta, gynna frösättning och bekämpa ogräs.
- Det är viktigt att släppa på grisen först när betet börjar växa och ta bort den när betet slutar växa. Då kan vegetationen återetablera sig.
- För att sprida träck och urin jämnare kan man använda system med strip- eller rotationsbete samt flytta hyddor och utfodringsplatser regelbundet. Undvik foderspill.
- Anpassa djurtätheten så att tillförsel med gödsel motsvarar 22 kg fosfor per hektar och år.
- Vistelseytor för grisar utomhus på vintern ska vara hårdgjorda, dränerade eller naturligt ha motsvarande funktion. Vistelseytans utformning ska främja god ben- och klövhälsa och gödsel behöver tas bort dagligen.

parasiterna i svensk ekologisk grisproduktion är medicinsk behandling sällan en långsiktig lösning. Man bör istället eftersträva ogynnsamma levnadsförhållanden för parasiterna, skydda unga djur från smitta och bygga upp immunitet hos vuxna djur.

BENHÄLSA. Svenska djurhälsovården övervakar kontinuerligt hälsorelaterade besiktningsfynd från svensk grisslakt. Under det senaste decenniet har en större andel av grisarna i ekologiska besättningar drabbats av benlidande jämfört med grisar i konventionella besättningar (Figur 1). Orsakerna till den höga andelen benlidanden i ekologiska besättningar är inte helt kartlagd och det saknas praktiskt relevanta åtgärder. Det pågår forskning där grundläggande orsaker till benlidande i ekologisk grisproduktion undersöks samt effekten av det genetiska materialet (till exempel fadergaltens ras).

Figur 1.
Andel grisar med ledanmärkning vid slakt 1997–2009, konventionella och KRAV-certifierade var för sig. Referens: Eva Heldmer Svenska Djurhälsövården.

ARBETSFÖRBRUKNING OCH ARBETSBELASTNING. Grisproduktion med utevistelse innebär en hög arbetstidsförbrukning och hög ergonomisk arbetsbelastning, framförallt under sommarhalvåret. Även om

teknikutvecklingen gått framåt det senaste decenniet så finns fortfarande ett stort behov av teknisk utveckling av till exempel stängsling och utfodring i grisbesättningar med utedrift.

Viktigt – vid utedrift med grisar

- Upprätta en betesstrategi som missgynnar parasiterna – återkom som tätast vart fjärde år – och som gynnar växternas näringsupptag. Detta kan uppnås om grisarna sprider gödseln jämnt – flytta utfodringsplatserna varje eller varannan vecka.
- Skapa ogynnsamma levnadsförhållanden för parasiterna genom torra och rena ytor i rastgårdar, drivgångar och runt utfodringsplatser samt genom torra och varma djupströbäddar.
- Skydda unga djur från parasitsmitta och bygg upp immunitet hos vuxna djur.
- Köp semingaltar och rekrytera gyltor efter suggor med starka ben och motståndskraft mot sjukdomar.
- Utforma system för bete och utevistelse i rastgård så att utfodring, rengöring och vattning kan ske med låg arbetstidsförbrukning och låg ergonomisk arbetsbelastning.

Den 20–21 november 2012 samlades omkring 50 lantbrukare, rådgivare, forskare samt representanter för myndigheter och branschorganisationer i Skara. Syftet med seminariet var att förena forskning och praktiska erfarenheter av parasiter och andra aspekter av utevistelse i ekologiska besättningar. Foto: Anna Wallenbeck.

Utgivningsår: 2013, Uppsala

Utgivare:

SLU, EPOK – Centrum för ekologisk produktion och konsumtion

Layout: Pelle Fredriksson, SLU, EPOK

Foto: iStockphoto.com, Anna Wallenbeck.

© SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Innehållet är sammanställt från föreläsningar vid seminariet "Det är inne att vara ute" den 20–21 november 2012. Föredragande var Mara Alarik, Pernille Engelsen Etterlin, Eva Heldmer, Johan Höglund, Karl-Ivar Kumm, Eva Salomon, Birgitta Staaf Larsson, Anna Wallenbeck samt Per Wallgran.

Mer dokumentation finns på <http://www.slu.se/ute-nov12>

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Sveriges lantbruksuniversitet
Huvudorter är Alnarp, Skara, Umeå och Uppsala.
Tel: 018-67 10 00 • www.slu.se • Org nr: 202100-2817